

csak annyit mondhatunk, hogy a *fo-
lofon* ép úgy mint a telefon azt a
cél felé irányuló és öntudatos kutatás-
módot mutatja, mely *G r a h a m B e l l*

egész tudományos működését jel-
lemzi. *Revue scientifique* 1880. Nr. 13
et 15).

HELLER ÁGOST.

XL. A FÖLD ÉS AZ EMBER.*

Az embernek, ki olyan hatalmas a mocsárok és tavak kiszáritásában, a különböző országok közötti akadályok elhárításában, a növényi és állati fajok eredeti eloszlásának megváltoztatásában, éppen ennél fogva döntő fontosságú a működése azon átalakítások tekintetében is, melyeknek a Föld külseje alá van vetve. Képes az a működés megszépíteni, de képes elrútítani is a Földet, s minden egyes népnek társadalmi állapota és erkölcsi szerint a természetnek hol lealacsonyítására, hol fölmagasztalására hat az közre. Az ember a maga képére formálja azt a tájat, a melyen lakik; hosszú századokon át tartó durva kizsákmányolás után a barbár, a vad kegyetlenség képét kölcsönzi a földnek, míg a civilizált ember a művelés által kecsből és megkapó bájtotól sugárzóvá bírja azt tenni; képes azt, úgy szólván, nevelté tenni úgy, hogy az arra járó idegen úgy érzi, mintha nyájasan fogadtatnék általa és bizalommal nyugszik meg a kebelén.

A barbár, ki csak átmenő útasként út tanyát, kirabolja a talajt; kizsákmányolja azt erőszakosan a nélkül, hogy a tőle elvett kincseket művelés és okos gondozás által visszaadná neki; sőt elvégre teljesen el is pusztítja s lakhatatlaná teszi a lakóhelyeül szolgáló vidéket. A Föld felszíne számos példáját mutatja föl az illetén irgalmatlan pusztításnak. Számos helyen az ember sivataggá változtatta a hazáját s „fű sem

* Mutatvány *R e c l u s „A Föld“* című művének II-ik kötetéből, mely e napokban hagyta el a sajtót. Addig is, míg a Könyvkiadó-Vállalat aláírói az egész munka birtokába jutnak, a mű eme bezáró sorainak közlésével óhajtottuk azt tagtársainknak bemutatni.
SZERK.

nő ott többé, a hová ő tette a lábát“ Perzsia, Mezopotamia, Idumaea nagy része s Kis-Ázsia és Arábia több vidéke, melyek „tejjel és mézzel folyók voltak“ s hajdan igen jelentékeny számú lakosságot tápláltak, csaknem teljesen pusztságokká változtak s oly nyomorult törzsek lagnak rajtok, melyek rablásból és kezdetleges földművelésből élnek. A klíma, mint *O s c a r F r a a s* véli, talán valóban megváltozott bizonyos nagy geológiai okok miatt, de az embernek bizonyára nagy része van a mezőségeknek sivataggá átalakulásában. Napjainkban nem látjuk-e, hogy a földet bíró és henyeség-kedvelő török szereti az élőfákat és virágokat és kecsesen tudja elosztani kertjeinek csoportjait; míg a sokáig szolgaságban volt görögök és egyéb keleti keresztények még maig sem emelkedtek annyira, hogy a természetet szeressék s irgalom nélkül harácsolják ki azt. „A ki egy élőfát megöl, egy szerbet öl meg“, mondogatták a dunaparti büszke szlávok; azonban ők maguk is azon vannak, hogy hazájokat elfátlantsák.

Midőn Róma hatalma a barbárok nyomása alatt összeroskadt, Itália és a szomszédos tartományok, a rabszolgák értelmetlen munkája által elpusztítva, nagy hirtelen pusztaságokká váltak, s roppant területek, melyeket az etruskusok és a sikulusok fogtak volt művelés alá, mai napság, két ezer esztendei ugaron heverés után is használhatatlan lande-ok, vagy egészségtelen marmák. Hasonló okokból, mint a melyek a római császárság hanyatlását és halálát eredményezték, maga az újvilág is tetemes részeit elvesztette mezőgazdasági területének; a két Karolina és Alabama némely ültetvényei, melyek ez

előtt kevesebb mint félszázaddal az őserdőtől hódítottak el, teljesen megszűntek teremni s jelenleg a vad állatok tanyái. Brazília- és Kolumbiában, az egész világ e legtermékenyebb tartományában, elég néhány esztendő, hogy a talajt az ott űzött igazi rabló-gazdálkodás kimerítse. Leégetik a fákat, hogy a hamuba kukoriczát vessenek, aztán szünetlenül ugyanazon növény vetését ismétlik mind addig, míg csak a fölburjánzó cserjés el nem fojtja azt. Erre ismétlik a leégetést és megint kukoriczát vetnek. Ekkor harasztok és egy bűdös, ragadós, *capim gordura* nevű, fűféle növény lépnek föl a talajon. S ezzel a föld el van veszve.

Az a kérdés, hogy az ember munkájában mi szolgál a külső természet megszépítésére, vagy mi hat közre annak elcsúfítására: hiábavalónak látszhatnak az úgynevezett pozitív szellemek előtt, pedig bizony elsőrendű fontossága van annak. Az emberiség fejlődése a legbensőbb kapcsolatban áll a környező természettel. Titkos harmónia van a föld és az általa táplált népek között, s ha az okatlan társadalmak megengedik maguknak, hogy kezet vessenek arra, a mi földbirtokuknak a szépségét teszi, ezt elvégre is mindenkor megkésérülik. Ott, hol a talaj elrútult, hol a vidéknek minden költészete eltűnt, a képzelő erő kialszik, a szellem elszegényedik, a megszokás és a szolgáltság vesz erőt a lelkeken s tespedésre és halálra készíti azokat elő.

Azon okok közé, melyek az emberiség történelmében már annyi egymás után következett civilizációt elenyésztettek, első sorban azt a durva hatalmaskodást kellene számítanunk, melyet a tápláló föld ellen a legtöbb nép elkövetett. Kivagdalták az erdőket, kiapasztották a forrásokat, kiárasztották a folyókat, megrontották a klímát s a városokat posványos és dögtelepek övekkel tették körül; aztán, ha az általuk megfertőztetett természet ellenségessé vált irántuk, gyűlöletre gerjedtek ellene, s nem tudván vademberként újra

beleedződni az erdei életbe, mindinkább inkább a deszpotizmus elbaromiasításának engedték át magukat. A történetírók megdöbbenve azon, hogy Spanyolország V. Károly óta oly bámulatosan hanyatlott, különbözőképen próbálgatták ezt kimagyarázni. Némelyek szerint a nemzet e romlásának a főoka Amerika aranyának a fölfedezése volt; mások szerint az inquisitio által szervezett vallási üldözés, a zsidók és mórok kiűzése s az eretnekek véres *auto-da-fé*-ja okozta volna azt. Hasonlóképen az *alcabala* igazságtalan adót és a franczia mód szerinti deszpotai centralizációt is okolták Spanyolország bukásáért; de vajjon annak a nekibőszültségnek, a melylyel a spanyolok az élőfákat a madaraktól való irtódásból (*„por medo de los pajaritos“*) kivagdalták, nincsen semmi köze e szörnyű hanyatlásban? A sárgáló, köves és kopasz föld visszataszító és ijesztő ábrázatot öltött, a talaj elszegényedett, a két századon át fogyó lakosság részben a barbárságba hanyatlott vissza. A kis madarak megboszlútták magukat.

Még napjainkban maguknál a legelőhaladottabb nemzeteknél is igen sok emberi munkának, fájdalom, a talaj elszegényedése s a természet elrútulása az eredménye. Egészben véve az emberiség nem emelkedett még ki a maga eredeti barbárságából. A gazdálkodás ágai, a klíma különfélesége s a nemzeti szokások és jellemek különböző volta szerint különféleképen megy végbe a rontás műve a különféle népeknél. Az arabok, spanyolok, sőt maguk a spanyol-amerikaiak is kivagdalták a fákat s így okozták, hogy a mező kiszárad és megsárgul a napon; az olaszok és németek rútúl lecsonkazzák még meglevő fáikat s karó- vagy seprő-alakot adnak azoknak; a francziák számtalan apró, más-más veteményt termő darabokra osztják el földjeiket, melyek a domboldalon távolról nézve földre terített sok színű szőnyegeknek látszanak. Az Egyesült-Államokban geometriai négyszögekre szabdalják a földeket,

melyek mind egy irányúak és egyformák, tekintet nélkül a domborzat mélyedéseire és emelkedéseire. Végül némely országban a földbirtokosok, akár kis gazdák, akár nagy urak, védő falakkal kerítik és árkokkal övedzik körül birtokaikat, mint valami fenyegetett várakat; még a nyomorúlt irlandi, a Földnek e legszűkölködőbb embere is magas földsánczczal keríti be dudvákcal telt kertecskéjét. Hány olyan tartomány van Európában, melyekben órák hosszat utazhatik az ember a nélkül, hogy olyan tájat találna, melyen a művész szeme meglepéssel pihenne meg? Pedig elég lenne néhány fa s némi ízlés a művelt földek elosztásánál, hogy a szépség ismét azonnal előtűnjék e visszataszítóvá lett természet közepe.

S gyakran nem csupán a maga öröklött mesgyéjére féltékeny s mindekelőtt bő termés után áhító „durva munkás“ fáradozik a föld elégtelenítésén, hanem még azok is, kik a természet csodálását hivatásukká teszik, rendszeresen rúfítják el a legszebb tájképeket is. A városok környékein kerítések közé fogott, úgynevezett mezei jószágok csakis nyesett bokrokat, meg olyan virágágyakat mutathatnak föl, melyek csak a rácson keresztül láthatók. Együgyű érzélgőség által megvesztegetve, sok apró német és olasz fejedelmecske az által rontotta meg a legkiesebb tájakat, hogy a kősziklákra tudákos fölírásokat vésetett, a pászitokat ál-sírokkal czifrázta föl s katonai őrségeket állított az olyan szép kilátó helyekre, melyekre a látogatókat figyelmeztetni kívánja. A jámbor középosztálybeliek közül igen sokan a barokk külső meg a szimmetria iránti kicsinyes szeretetből odáig mentek, hogy a nedvet visszaszorítják a fatörzsekbe, hogy az által törpe változatokat állítsanak elő s a lomboztatnak geometriai formákat, vagy pedig szörnyeteg- és démonyszerű bizarr tekintetet adjanak. A múlt századi tekintélyes hollandi kereskedők csak is olyan hársakat kívántak a séta-

útjaik mellé, melyeknek törzsei fehérre valának mázolva s koronáik gömbalakúra megnyesve; Brouckban még most is olajjal és czink-fehérrrel vannak a fák befestve. Jang-ti császár kertészei a fákról lehullott virágokat és leveleket mesterséges lombokkal és selyem virágokkal helyettesíték, melyeket, hogy a csalódást annál teljesebbé tegyék, illatszerekkel itattak be.*

S hogyan fogja föl az ember a nagy természetet! Nem szólva a hegyekről, minők Gibraltár, Lichtenstein és Fennestrelle hegyei, melyeknek elégtelenítésére, katonai czélokából száz meg száz milliókat költöttek a kormányok, hány festői magas partfalat, hány kies alacsony partlejtőt vásároltak össze némely helyeken részint féltékeny földbirtokosok, részint üzérek, kik a természet szépségeit a pénzváltók módjára csak az aranyrúd értéke szerint becsülik! A sűrűn látogatott hegyes vidékeken hasonló kisajátítási düh szállja meg a lakosokat; a tájakat koczkákra darabolják s a legtöbbet ígérőnek adják el; minden természeti nevezetesség: a kőszikla, a barlang, a víz-esés, a jégár hasadéka, mind magán birtokká válhatik egészen az ekho hangjáig. Vállalkozók veszik bérbe a vízuhatagokat s deszka-korlátokkal kerítik be azokat, hogy a nem-fizető útasokat meggátolják a vízomlás szemlélésében; aztán hangzatos hirdetések útján szép csengő tallérokra változtatják a napfényt, mely a porrá zúzódot vízcseppecskékben játszik, meg a szél-fuvallatot, mely a levegőben köd-foszlányokat lobogtat. Az utazó csak mély elkeseredéssel hasonlíthatja össze azt a Niagarát, a minővé az emberek tették, a régi „mennydörgő vízzel“, a milyenül azt a természet adta. Csúf épületek, gyárak, vendégfogadók s raktárak fészkeltek meg magukat a partfalakon; a „hirdetés-gyártók“ árucikkeik és limlomjaik kelendősége érdekében a Niagara szépségére számítva, a dörgő zu-

* Meyer. Die schöne Gartenkunst.

hataggal átellenben raggetták fölsheny-nyes, vagy hazug fali hirdetéseiket; más, még kiállhatatlanabb iparúzókkal azzal ámítják magukat, hogy a tájképet néhány költői vonással megpótolják, ha khinai kioszkokat s góth tornyoskákat emelnek rajta. A fákat, melyeknek zöld lombozata oly szépen szegélyezte a tajtékozó vizet, eltűntette a fejsze, s maga a víztömeg is szemlátomást megcsökkent azon csatornák miatt, melyeket a gyártulajdonosok vezetnek ki a Niagarából, hogy gépeik kerekeit hajtassák.* Használja föl az emberi munka a zuhatag roppant erejét, nagyon helyesen teszi; csak hogy e hasznosító eljárásban a hely szépségét korántsem kímélték meg.

E romlott ízlés, melynél fogva a legszebb tájakat is elrútítják, s melynek alap-oka a tudatlanságban és hiúságban rejlik, ezen túlra már el van ítélve; az emberi értelemnek a szépségét mostanában nem a tisztán külsőleges hiú utánzásokban, vagy valami barokk és visszás diszítésben kell keresnie, hanem a maga és a természet műve közötti benső és teljes harmóniában. Az az ember, ki a földet igazán szereti, tudja, hogy őrizni, sőt növelni kell annak a szépségét, s újra megadni azt neki, ha valami durva kizsákmányolás már megfosztotta attól. Helátva, hogy az ő saját érdeke egybeolvad az összesség érdekével, helyre hozza az elődei által elkövetett pusztításokat, ápolja a földet a helyett, hogy durva erőszakot követne el rajta s éppen úgy munkál földbirtokának a szépítésén, mint a javításán. Nemcsak mint földművelő és ipar-űző tudja mind jobban-jobban fölhasználni a Föld terméseit és erőit, hanem arra is képessé válik, hogy mint művész több bájt, kecsét és fenséget kölcsönözzön az őt környező tájnak, sőt valósággá tudja tenni a festők által képzelt tájképeket is.** „A Föld lelkiismeretévé“ válván az

* Marcou. Bulletin de la Société de Géologie.

** Henri Brissac. Esprit nouveau dans l'humanité.

ember, ez által felelősséget is vesz magára az őt környező természet harmóniáját és szépségét illetően.

A római hódítók durva kezei s a középkor szomorú ideje alatt az a rab-szolga-tömeg, mely a földet művelte, nem igen tudta megérteni a szépségét annak a földnek, melyen nyomorult élete lefolyt, s a körötte levő táj iránti érzékének szükségképen meg kellett romlania. Az élet keserűségei nagyon is érezhetőek valának akkoriban, hogyszem az ember gyakran átengedhette volna magát annak a gyönyörködésnek, hogy a fellegeket, a kősziklákat és fákat csodálja. Mindenfelé csak egyenetlenkedés, gyűlölködés, rémület, háború vagy éhség uralkodott. Az úrszeszélye és kegyetlenkedése volt a szolgák törvénye; minden ismeretlenben egy-egy gyilkostól félték; idegen és ellenség egyértelmű két szó vala. Egy ilyen társadalomban a jóra való ember, hogy sorsa ellen küzdjön és lelke öntudatát megőrizze, csupán azt az egyet kísérthette meg, hogy víg és gúnyos legyen, megtréfálja az erőset, főleg pedig saját urát, de a föld szemlélése nem támaszthatott benne szelídebb érzelmeket. A környező természet vonásainak fensége szükségképen ismeretlen maradt olyan emberek előtt, kik a csalók minden faja által gondosan ápolt általános félelem hatása alatt a barlangokban, mély utakban, hegy-szorosokban, az árnyékkal és csenddel teljes erdőkben minduntalan csak ijesztő kísérteteket s rettenetes, félig állat, félig démon szörnyetegeket láttak. Milyen különös fogalmat kellett maguknak alkotniok a Földről és annak szépségéről ama középkori barátoknak, kik soha el nem mulaszták, hogy térképeikre valamennyi távoli ország neve mellé tűzőkádó állatokat, lópatájú vagy halfarkú embereket, kos- vagy ökörfejű grifmadarakat, repülő boszorkányokat, fejetlen s nagy vad szemeiket a mellőkön hordó embereket is oda ne rajzoljanak!

A középkor szünet nélküli hábo-

rúinak a végén a küzdelemből megmenekült minden embernek szükségképpen az volt a vágya, hogy valami nyájas, háborítatlan kis fészket rakjon magának; a nagy természet félelembe ejtő az embert, holott ő a béke után áhított. A renaissancetól a francia forradalomig egymást követett nemzedékek ideálját azok a tájak mutatják, melyeket fejedelmek és nagy urak mulató kastélyaik építésére választának. Igen kevés ilyen kastély foglal el olyan helyet, a honnan nagyszerű hegyes, vagy kősziklás vidéket lehetne szemlélni; sőt sok helyen, nevezetesen a Genfi-tó partjain, a partmelléki gazdag birtokosok által épített mezei lakok háttal fordulvák a felé, a mi jelenleg mi előttünk a kilátás legnagyobbszerű részének látszanék. E tájképnél, mely nagyon is hatalmas, nagyon is vadregényes arra, hogysem nézésében élvezetet találhatott volna, többre becsült akkor az ember egy szűk területet, melyben a képzelődés tetszése szerint csaponghatott, egy kis patakot, mely éger- és rezgő nyárfák árnya alatt kigyózdott, szép, sűrű lombú fasorokat, gyepszőnyeget és szobrokkal díszített apró tavakat. A kiességet elébe tették a terjedelmes látókör fenséges egyszerűségének.

Azok a népek, melyek mai napság civilizációjuknál fogva az emberiség élén állanak, általában igen keveset törődnek a természet szépítésével. Sokkal inkább ipar-üzők levén, mintsem művészek, elébe teszik az erőt a szépségnek. Az ember főleg azt akarja, hogy a földet a maga szükségeihez alkalmazza, hogy azt teljesen birtokába vegye, s így annak roppant kincseit kizsákmányolhassa. Országútak, vasútak és telegráf-vonalak hálózatával borítja el azt; megtermékenyíti a sivatagokat és megfékezi a folyókat; szétdúlja a halmokat, hogy hozványföld gyanánt terítse el a síkságokon; átfúrja az Alpeseket és az Andéseket, összeköti a Vörös-tengert a Földközi-tengerrel s ahhoz készül, hogy a Csöndes-

tengert összeköttetésbe juttassa az Antillák tengerével. Csaknem minden ember, akár részese, akár szemtanúja e nagy vállalatoknak, el engedi magát a munka mámore által ragadtatni s többé nem gondol egyébre, mint hogy a földet a maga képére formálja. Pedig, ha akarja, teljes mértékben használhatóvá teheti az ember a Föld felszínét, ha tájainak kiességét teljesen érintetlenül hagyja is. A természet szép marad, ha az értelmes gazda megszűnik mintegy vaktában nevelni és erőtetni a legkülönfélébb növényeket olyan talajon, melynek a sajátosságait nem ismeri, főleg ha felfogja, hogy a földön nem szabad erőszakot elkövetni, s ha, mielőtt beültetné, előbb kipuhatólja s kitanúlja, hogy mit szeret és mire alkalmas az. Így az egyesült-államokbeli „shaker“-eknek, kikre a mezei munka a „szeretet szertartása“, s kik szent kötelességöknek tartják, hogy szeressék a fákat, melyeket nevelnek, a vetést, melyet a barázdába szórnak, a patakot, melynek irányát ők szabják meg: igazi paradicsomokká sikerült átalakítaniok a Mount-Lebanon, Hancock és Water-Vliet nevű helyeken levő mezőségeiket.* New-Jersey államban a Vineland járásbeli lakosok közakarattal elhatározták, hogy kertjeik, gyümölcsöseik és mulató-ligeteik közt megszüntetik a kerítéseket, hogy az általuk művelt földnek minden báját épségben hagyják. Angliában, ez országban, hol a földművelők olyan dús aratásokat tudtak előállítani a szántóföldjeiken, de a hol a nép mindig nagyobb tisztelettel viseltetett a fák iránt mint az úgynevezett latin nemzetek: kevés olyan táj van, melynek bizonyos bája, sőt igazi szépsége ne volna vagy az által, hogy magánosan álló nagy cserfák terjesztik ki ágait a pázsit fölött, vagy az által, hogy művészileg elszórt különféle facsoportok vannak a falvak és kastélyok között; úgy látszik, mintha az itteni rétek, mint mond-

* Hepworth Dixon. New-America.

ják, inkább a művész ecsetjétől, mintsem a paraszt kaszájától kapták volna meg a befejező vonást. Az ember művészetének, bármit gondoljanak is felőle bizonyos komor lelkek, megvan az a képessége, hogy még a szabad természetet is megszépítheti az által, hogy megadja neki a perspektiva és változatosság báját, főleg pedig az által, hogy összhangba hozza azt a rajta lakók benső érzelmeivel. Svájcban a nagy tavak partján, a kék hegyekkel és csillogó jégárrakkal szemben mennyi olyan mezei ház és villa van, melyek gyepszőnyegök, virágcsoportjaik s árnyas fasoraik által még szebbé teszik a természetet, s boldogító édes álomként bővölik meg az arra menő utast!

Napjainkban az értelmi fölszabadulás, melyet a tudomány ad meg, a szabadság szeretete, mely mind általánosabbá válik s az összetartozóság érzete, mely gyakran tudunkon kívül áthat s arra tanít bennünket, hogy a Föld mindenkié: mindezek rendkívül kiszélesbítették a látás határait. Egyszermind az utasok mind jobban-jobban földérik a Földnek a szépségét s erőinek a harmóniáját. Kivált néhány év óta igazi hév nyilatkozik azon szerető érzelmekben, melyek a művészet és tudomány embereit a természethez fűzik. Az utazók seregétől árasztják el mindazon tartományokat, melyek könnyen megközelíthetők s tájaik szépségéről, avagy klímájok kellemes voltáról nevezetesen. Festők, rajzolók és fotográfusok légiói járják át meg át a világot a Jang-cze-kiang partjaitól az Amazon-folyam partjaiig; tanulmányozzák a földet, a tengert, az erdőket a maguk legváltozatosabb jelenségeiben; földérik előttünk minden nagyszerűségeit e bolygónak, a melyen lakunk, s a természettel való mind bensőbb társalkodás és e számtalan utazásokból haza hozott művészeti munkálatok alapján ma már minden művelt ember számot tud adni magának a földgömb különböző vidékeinek alapvonásairól és ábrázatáról. A tudósok,

csekélyebb számmal ugyan mint a művészek, de kutató munkájoknál fogva még nagyobb haszonnal szintén nomádokká váltak s az egész Föld tanuló szobájokul szolgál; Humboldt az Andesektől az Altai hegyekig való utazásainak nyomán alkotta meg bámulatos *Ansichten der Natur*-ját, melyet, mint maga mondja, azoknak ajánlott, „kik a szabadság iránti szeretetből képesek voltak magukat kiragadni az élet zivataros hullámaiból“.

Az utazások következtében ezen túl maga a Föld fogja lakóinak az ízlését nemesíteni s megadni nekik a fogékonyságot az iránt, a mi igazán szép. Azok, kik a Pyrenéusokat, az Alpéseket, a Himaláját, avagy csak az óceán meredek partfalait bejárják, azok, kik az őserdőket látogatják vagy a vulkáni krátereketszemléltetik, e nagyszerű tájképek nézdelésénél megtanulják, hogy hogyan fogják föl az igazi szépet a kevésbé megkapó tájakon is, s hogy csak kimérettel nyúljanak azokhoz, mikor módjukban van rajtuk változtatni. Örömmel kell tehát üdvözlőnünk jelenleg azt a nemes kedvtelést, mely annyi embert, s mondhatjuk, a legjobbakat, arra indít, hogy az őserdőket, a tengerpartokat s a hegytorkokat járják s meglátogassák a természetet a Földnek mindazon tájain, melyeken őseredeti szépségét megőrizte. Érezzük, hogy, hacsak szellemi és erkölcsi törpeségbe nem akarunk esni, minden áron ellensúlyoznunk kell a Föld nagy jeleneteinek nézegetése által ama sokrút és középszerű dolog köznapiasságát, melyekben a korlátolt lelkek a jelenkori civilizáció bizonyítékát látják. Szükséges, hogy a természet közvetlen tanulmányozása s tüneményeinek szemlélése minden valódi emberre nézve a nevelés első elemeinek egyikévé váljék; ki kell egyszermind minden egyes egyénben fejleszteni az ügyességet és az izom-erőt, hogy játszva mászsza meg a hegycsúcsokat, félelem nélkül tekintsen alá a mélységekbe, s egész lényében megőrizze az erőnek

azt az egyensúlyát, mely nélkül az ember mindig csak a szomorúság és búsongás fátyolán keresztül nézdelheti a legszebb tájakat is. A mai embernek egyésiten kell magában minden ére nyeit azoknak, kik őt e Földön megcélózték; semmiről le nem mondva a civilizáció által részére nyújtott ropant kiváltságok közül, hajdani erejéből sem szabad semmit elvesztenie, sem megengednie, hogy őt életerőben, ügyességben, vagy a természet jelenségeinek ismeretében bármely vad felülmúlja. A görög köztársaságok szép időszakában a hellének nem kisebb feladatot tűztek ki maguk elé, mint azt, hogy fiaikat a kellem, erő és vitézség által kitűnő hőské neveljék; szintúgy a mostani társadalmak is minden hanyatlás ellen csak magának a fajnak regenerációja által biztosíthatják magukat, fölgerjesztve az ifjú nemzedékben minden férfias tulajdont, visszavezetve őket a természethez, s képesítve őket az ezzel való küzdelemre.

Ez az edző nevelés a maga egész nagyságában kifejlesztendi a természet iránti érzéket, melyet a korlátoltság és a szolgaság tönkretesz, de a tudomány és a szabadság újjá szül. A tudomány, mely a Földet lassanként olyan óriási organizmussá alakítja át, mely szelei, áramlásai, víz-gőze és elektromos folyamata által szünet nélkül dolgozik az

emberiség hasznára, megismerteti velünk azon eszközöket is, melyek által a Föld felszínét megszépíthetjük, s azt olyan kertté alkothatjuk, mint a milyenről minden idők költői álmodoztak. Noha a tudomány már átalakultan mutatja föl előttünk a földgömbnek jövőbeli képét, mindazáltal nem egyedül ő fogja a munkát bevégezhetni. Szükség, hogy a tudománybeli előhaladásnak az erkölcsi haladás is megfeleljen. A míg az emberek harcban állandanak, hogy ősi mesgyéiket s a nép és nép közötti költött határokat kiebb tágítsák; a míg a tápláló talaj azon szerencsétlen félrevezetettek vértől fog piroslani, kik vagy egy darabka földért, vagy valami úgy vélt becsületbeli kérdésért, vagy pedig csak pusztasá boszúból harcolnak, mint a hajdani barbárok; a a míg az éhezők a mindennapi kenyér s a szellemi táplálék után a nélkül fognak törekedni, hogy azt maguknak biztosíthatnák: mindaddig nem az a paradicsom lesz a Föld, melyet a kutató szeme a távoli jövőben már előre lát. A Föld arcvonásainak nem lesz meg teljes harmóniájok, ha előbb az emberek igazságos és békés egyetértésben nem egyesültek. A „jótékony anya“, hogy igazán széppé legyen, megvárja, hogy fiait testvéreként öleljék egymást, s hogy elvégre megkössék a szabad népek nagy szövetségét.

APRÓBB KÖZLEMÉNYEK.

ÁLLATTAN.

(Rovatvezető: KRIESCH JÁNOS.)

• (11.) A KOLUMBÁCSI LÉGY HUNYADMEGYÉBEN. A kolumbácsi légy (*Simulia maculata*)* évtizedenként kétszer háromszor kellett vendége nemcsak az alduvai vidékeknek, hanem Hunyadmegyének is, hol a teregovai völgygyel kapcsolatban álló Hátszeg vidéket szokta kiválóképen pusztítása színter-

* V. ö. Természettud. Közlöny 1876. évf. 236—239. lapján.

réné tenni; de kedvező szelek szárnyain, mint az idén is, áterjed a Maros terére fel Gyulaféhevárig, sőt behatol az Érczhegységbe is, hol mostanában Topánfalva képezte inváziója véghatárát. Idei látogatásának káros eredménye nemcsak az 1876-iki, de a korábbiakat is jóval fölülmúlja.

Dévára április 26-án d. u. 3 óra tájt Dolna és M. Illye tájáról hajtotta át az

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.